

4. Барбашова Н. Проблеми деволуції в екологічному праві України : монографія / Барбашова Н. – Донецьк : Анекс, 2007. – 268 с.
5. Скакун О. Теорія державства и права / Скакун О. – К. : Алерта, 2013. – 524 с.
6. Добрынин Н. Глобалізація и федералізм / Добрынин Н. // Государство и право. – 2007. – № 7. – С. 5–16.
7. Чиркин В. Глобалізація и федералізм / Чиркин В., Васильева Т., Глигич-Золотарева М. и др. // Государство и право. – 2007. – № 7. – С. 5–16.
8. Кинг П. Класифікація федерацій / П. Кинг // Поліс. – 2000. – № 5. – С. 6–19.
9. Wheare K. *Federal Government* / Wheare K. – Oxford : Oxford University, 1963. – 278 p.
10. Kelsen H. *General Theory of Law and the State* / Kelsen H. – N.Y. : (Russell & Russell), 1961. – 406 p.
11. Gerring, J., Thacker, Strom. and Moreno, Carola. *Are Unitary Systems Better than Federal Systems?* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.allacademic.com/meta/p59580_index.html.

УДК 342.56

В. Кравчук,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та історії держави і права юридичного факультету
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

ПОРЯДОК ПРИЗНАЧЕННЯ ТА ОБРАННЯ СУДДІВ НА ПОСАДУ ЯК ЕЛЕМЕНТ ЇХ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ

*«Чесна людина,
сідаючи у суддівське крісло,
забуває про особисті симпатії»*

Цицерон

В сучасних умовах питання призначення та обрання суддів на посади набуває неабиякої актуальності. Адже незаперечним є той факт, що авторитет усієї судової системи прямо залежить від професіоналізму конкретних суддів, від того, наскільки вони справедливо і неупереджено виконують свої обов'язки. Порядок призначення та обрання суддів на посади в Україні викликає дискусії сьогодні не тільки серед представників юридичної науки, практичних працівників, а й серед пересічних громадян.

З розвитком вітчизняної науки конституційного права стає очевидним, що при розгляді питання конституційно-правового статусу суддів важливим питанням є порядок призначення та об-

рання суддів на посади. Без перебільшення можна стверджувати, що саме категорія «конституційно-правовий статус», отримавши широке визнання, – це важливий науковий інструмент визначення місця та ролі судді не лише в судовій системі, а й у суспільстві та державі. За допомогою даної категорії можна виявити основні структурні елементи конституційно-правового статусу суддів та окреслити їх особливості.

Враховуючи викладене, дослідження змісту конституційно-правових аспектів формування професійного суддівського корпусу в Україні, сутності та механізму їх реалізації в сучасних умовах, є актуальною науковою проблемою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми. Питання призначення та обрання суддів на посади переважно розглядалися у роботах присвячених судоустрою та су-

дочинству, такими вченими та практиками, як В. Бринцев, В. Городовенко, В. Долежан, А. Закалюк, М. Клеандров, І. Марочкін, І. Назаров, І. Петрухін, С. Прилуцький, В. Сердюк, Л. Скомороха, В. Стефанюк, О. Томкіна, В. Шишкін та ін.

В науці конституційного права до питання призначення та обрання суддів на посади частково зверталися у своїх дослідженнях такі вчені-конституціоналісти, як М. Баглай, М. Вітрук, Б. Габрічідзе, З. Гладун, В. Єгорова, В. Журавський, В. Копейчиков, В. Кравченко, О. Кутафін, В. Мелашенко, М. Онішук, В. Погорілко, А. Селіванов, О. Скрипшук, О. Совгіря, Ю. Тодика, В. Федоренко, О. Фрицький, В. Чіркін, В. Шаповал, Ю. Шемшученко, Н. Шукліна та інші.

Мета даної статті полягає у пошуку та виявленні шляхів вирішення актуальних теоретичних проблем, пов'язаних з призначенням та обранням суддів на посади, що є неодмінною передумовою утвердження в Україні справедливого суду відповідно до європейських стандартів.

Елементи конституційно-правового статусу суддів дають уявлення про їх функціонування в межах механізму реалізації системи функцій судів. Як слушно підкреслює В.Л. Федоренко, «ці елементи є своєрідним юридичним інструментарієм, що визначає ефективність роботи механізму функціонування судової влади в Україні» [1, с. 66].

Раніше наголошувалось на тому, що порядок призначення та обрання суддів на посади це базовий елемент їх конституційно-правового статусу [2, с. 100].

Порядок призначення та обрання суддів на посади сьогодні більше регламентований чинним законодавством, ніж раніше. Це обумовлено зміною умов функціонування судів, змісту суспільної ролі судді як основного носія судової влади.

Як справедливо відзначається в літературі, у різні часи судді мали неоднакове соціальне та правове становище в

суспільстві. До суддів ставилися і ставляться високі професійні та морально-етичні вимоги. Вони були наділені правами та обов'язками, відмінними від прав та обов'язків інших представників державної влади, та мали систему гарантій, що давала змогу якісно здійснювати головну функцію судової влади – правосуддя. Ефективність здійснення суддями своїх функцій завжди полягала в їх незалежності, реальній можливості професійно і неупереджено відправляти правосуддя [3, с. 89].

Після проголошення незалежності України, розвиток суспільних відносин наполегливо вимагав змін порядку призначення та обрання суддів на посади.

На сьогоднішній день механізм призначення суддів на посади регламентується положенням статті 128 Конституції України, яка передбачає, що перше призначення на посаду професійного судді строком на п'ять років здійснюється Президентом України. Подальшого розвитку це положення набуло у главі другій «Призначення на посаду судді» Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 07.07.2010 року (далі – Закону) [4].

Призначення на посаду судді вперше регулюється статтею 66 Закону, та включає такі стадії: 1) розміщення Вищою кваліфікаційною комісією суддів України на своєму веб-порталі оголошення про проведення добору кандидатів на посаду судді з урахуванням прогнозованої кількості вакантних посад суддів та опублікування такого оголошення в газетах «Голос України» та «Урядовий кур'єр»; 2) подання особами, які виявили бажання стати суддею, до Вищої кваліфікаційної комісії суддів України відповідної заяви та документів, визначених Законом; 3) здійснення Вищою кваліфікаційною комісією суддів України на основі поданих кандидатами на посаду судді документів перевірки відповідності осіб вимогам, установленим до кандидата на посаду судді, та організація проведення стосовно них спеціальної перевірки в порядку, визначеному законом;

4) складення особами, які відповідають установленим вимогам до кандидата на посаду судді, іспиту перед Вищою кваліфікаційною комісією суддів України на виявлення рівня загальних теоретичних знань у галузі права; 5) направлення кандидатів, які успішно склали іспит та пройшли необхідні перевірки, для проходження спеціальної підготовки у спеціалізованому юридичному вищому навчальному закладі четвертого рівня акредитації; 6) направлення Вищою кваліфікаційною комісією суддів України кандидатів на посаду судді після успішного проходження ними підготовки у спеціалізованому юридичному вищому навчальному закладі четвертого рівня акредитації для проходження спеціальної підготовки у Національній школі суддів України; 7) допуск кандидатів, які успішно пройшли спеціальну підготовку, до складення кваліфікаційного іспиту перед Вищою кваліфікаційною комісією суддів України; 8) визначення Вищою кваліфікаційною комісією суддів України рейтингу кандидатів на посаду судді за результатами складення кваліфікаційного іспиту, зарахування їх до резерву на заміщення вакантних посад судді; 9) оголошення Вищою кваліфікаційною комісією суддів України у разі відкриття вакантних посад суддів конкурсу на заміщення таких посад серед кандидатів, які перебувають у резерві; 10) проведення Вищою кваліфікаційною комісією суддів України, виходячи з рейтингу кандидата, відповідно до кількості наявних вакантних посад судді добору серед кандидатів, які взяли участь у конкурсі, та внесення рекомендації Вищій раді юстиції про призначення кандидата на посаду судді; 11) розгляд на засіданні Вищої ради юстиції відповідно до рекомендації Вищої кваліфікаційної комісії суддів України питання про призначення кандидата на посаду судді та внесення в разі прийняття позитивного рішення подання Президенту України про призначення кандидата на посаду судді; 12) прийняття Президентом України рішення про призначення кандидата на посаду судді.

Відповідно до ст. 72 Закону призначення на посаду судді здійснюється Президентом України на підставі подання Вищої ради юстиції протягом тридцяти днів з дня отримання такого подання.

Відносно процедури обрання на посаду судді безстроково, то ст. 128 Конституції України закріплює положення про те, що всі інші судді, крім суддів Конституційного Суду України, обираються Верховною Радою України безстроково, у порядку, встановленому законом. Закон у главі третій визначає порядок розгляду Верховною Радою України питання про обрання на посаду судді безстроково.

В ч. 2 ст. 74 закону встановлено, що суддя, строк повноважень якого закінчився, за його заявою має бути рекомендований Вищою кваліфікаційною комісією суддів України для обрання його Верховною Радою України на посаду судді безстроково, якщо відсутні визначені законом обставини, що перешкоджають цьому.

Частиною 3 цієї ж статті Закону передбачено, що обрання на посаду судді безстроково здійснюється в такому порядку: 1) кандидат звертається з письмовою заявою до Вищої кваліфікаційної комісії суддів України про рекомендування його для обрання на посаду судді безстроково; 2) Вища кваліфікаційна комісія суддів України повідомляє про підготовку матеріалів щодо кандидата на посаду судді безстроково на своєму офіційному веб-порталі та в офіційних засобах масової інформації; 3) Вища кваліфікаційна комісія суддів України перевіряє відомості про кандидата, враховує показники розгляду кандидатом справ; 4) Вища кваліфікаційна комісія суддів України приймає рішення про рекомендування чи відмову у рекомендуванні його для обрання на посаду судді безстроково і в разі рекомендування направляє відповідне подання до Верховної Ради України; 5) Верховна Рада України відповідно до подання Вищої кваліфікаційної комісії суддів України приймає рішення про обрання на посаду судді безстроково в порядку, встановленому законом.

Рішення про обрання кандидата на посаду судді безстроково приймається більшістю від конституційного складу Верховної Ради України і оформляється постановою Верховної Ради України. Особа, обрана на посаду судді безстроково, набуває статусу судді з дня набрання чинності відповідною постановою Верховної Ради України.

Судді, який обіймає посаду безстроково, гарантується перебування на посаді до досягнення ним шістдесяти п'яти років, за винятком випадків звільнення судді з посади або його відставки.

Усі судді в Україні мають єдиний статус незалежно від процедури зайняття посади судді, місця суду в системі судів загальної юрисдикції чи адміністративної посади, яку суддя обіймає в суді.

Висновок. Таким чином, конституційні та законодавчі вимоги, що встановлюють порядок обрання суддів на посаду, зумовлюють наділення останніх специфічними правами та обов'язками, а також гарантіями, які дозволяють їм ефективно здійснювати функцію правосуддя. Тому їх варто розглядати як особливий елемент конституційно-правового статусу суддів.

Ключові слова: конституційно-правовий статус, суд, суддівський корпус, суддя, судова влада.

Досліджено питання конституційного та законодавчого забезпечення процедури призначення та обрання суддів на посади в Україні. Визначено

порядок призначення та обрання суддів на посади як елемент їх конституційно-правового статусу.

Исследованы вопросы конституционного и законодательного обеспечения процедуры назначения и избрания судей на должности в Украине. Определен порядок назначения и избрания судей на должности как элемент их конституционно-правового статуса.

The question of the constitutional and legislative providing of procedure of setting and electing of judges is investigational on positions in Ukraine. The order of setting and electing of judges is certain on positions as element them constitutionally-legal status.

Література

1. Федоренко В. Л. Конституційно-правовий статус суддів судів загальної юрисдикції // Часопис Київського університету права. – 2005. – № 3. – С. 63–69.

2. Кравчук В. М. Поняття та структура конституційно-правового статусу суддів в Україні // Науковий часопис РНПУ імені М. П. Драгоманова. Серія № 18. Економіка і право: зб. наукових праць. – Випуск 14. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – С. 95–101.

3. Карпечкін П. Ф. Правові та етичні гарантії забезпечення незалежності суддів судів загальної юрисдикції в Україні // Етичні та правові проблеми забезпечення незалежності суддів. – Х.-К., 2006. – С. 89.

4. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 07.07.2010 року // Офіційний вісник України. – 2010. – № 55/1. – Ст. 1900.

